

Raahe

Eteläisten tuulipuistojen muinaisjäännösten täydennysinventointi 2013

Timo Jussila
Timo Sepänmaa

Tilaaaja: Pöyry Finland

Sisältö

Perustiedot	2
Yleiskartat	4
Inventointi	6
Muinaisjäännös	8
RAAHE JOUTTIMÄKI SW	8
Jylkännevan tervahaudat	10

Kansikuva: Ketunperän hankealueen eteläosaa, Navettakankaan kaakkoisreunaa missä voimalapaikka huoltotielinjaus.

Perustiedot

Alue: Raahen eteläisten tuulipuistot: **Ketunperä** ja **Sarvakangas**, aiemmissa inventoinneissa tarkastamattomat voimalapaikat ja sähkönsiirto- ja huoltotielinjaukset. **Raution** alueen muutoskohdat todettiin jo aiemmin tutkituiksi.

Tarkoitus: Selvittää sijaitseeko tarkastamattomilla rakennettavilla alueilla muinaisjäännöksiä.

Työaika: Lokakuun 2.-4.2013. Olosuhteet olivat maastotyössä erinomaiset.

Kustantaja: Pöyry Finland Oy.

Tekijät: Mikroliitti Oy, Timo Sepänmaa ja Timo Jussila.

Aiemmat tutkimukset: tämä inventointi täydentää alla olevia tutkimuksia:

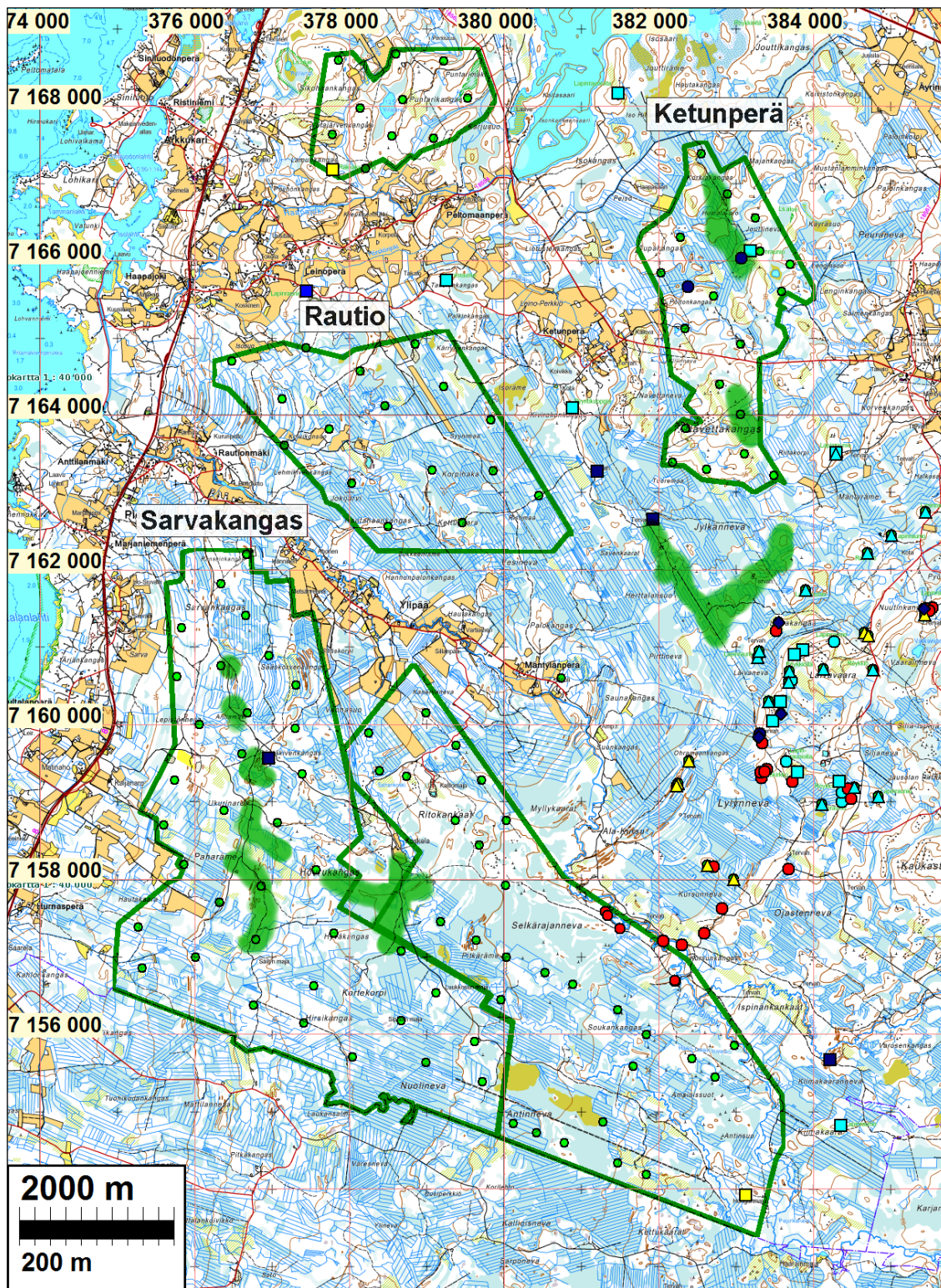
- Jussila & Poutiainen 2011: Raahe Haapajärvi, Ketunperä, Rautionmäki, Piehingin Sarvakangas ja Ylipää tuulipuistohankealueiden muinaisjäännösinventointi.
- Jussila & Sepänmaa 2012: Raahe Laivakangas-Lankasenkangas jätevesien purkuputken linjauksen muinaisjäännösinventointi

Tulokset: Rakennettavat paikat sijaitsevat korkeustasoilla ja maastoissa jossa esihistoriallisten muinaisjäännöksiä on odotettavissa väin vähän ja niiden löytyminen on epätodennäköistä, yleisen tiedon ja aiempien inventointien perusteella arvioituna. Tutkituilla alueilla havaittiin yksi kuoppajäännös, jonka funktio ja ajoitus ei ole tiedossa. Se katsottiin kuitenkin muinaisjäännökseksi. Jäännös sijaitsee suunnitellulla voimalapaikalla Ketunperän Jouttikankaalla. Muualla tutkituilla alueilla ei havaittu mitään muinaisjäännökseen viittaavaa.

Aluekartta seuraavalla sivulla

Tulevaa "uutta" huoltotietä Hourukankaan länsiosassa, itä-kaakkoon.

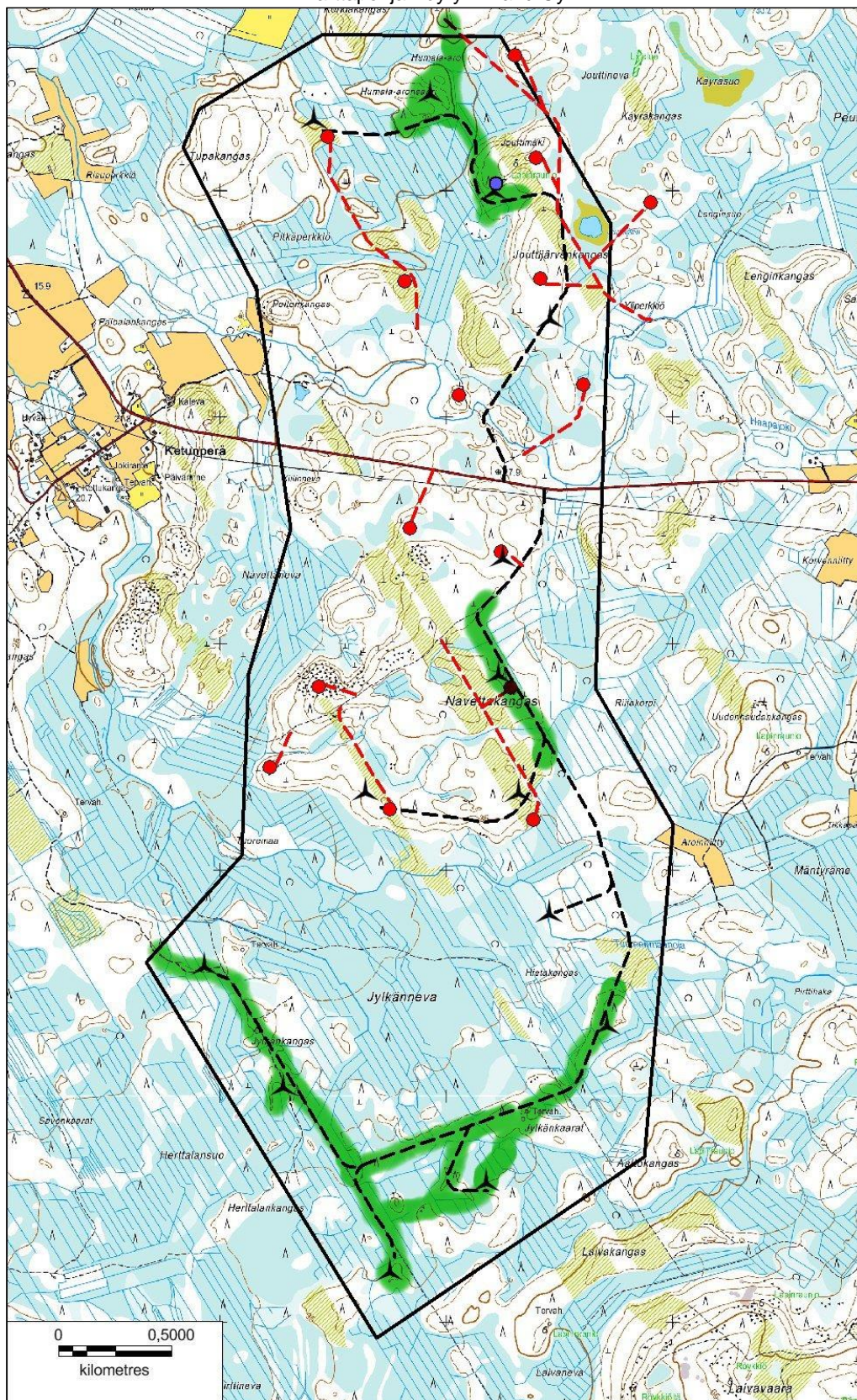
Pohjakartat v. 2011 inventoinnista. Vihreällä viivalla v. 2011 yva-alueiden rajaukset ja voimalapaikat. Vihreällä korostuksella on merkitty nyt v. 2013 tutkitut alueet. Muinaisjännökset eri symbolein. Karttaan on myös lisätty v. 2011 jälkeen löytyneet muinaisjännökset.

Ketunperän hankealue on laajentunut etelään Jylkännevan alueelle. Uudet voimalapaikat ja rajaukset näkyvät yleiskartoilla.

Yleiskartat

Ketunperä

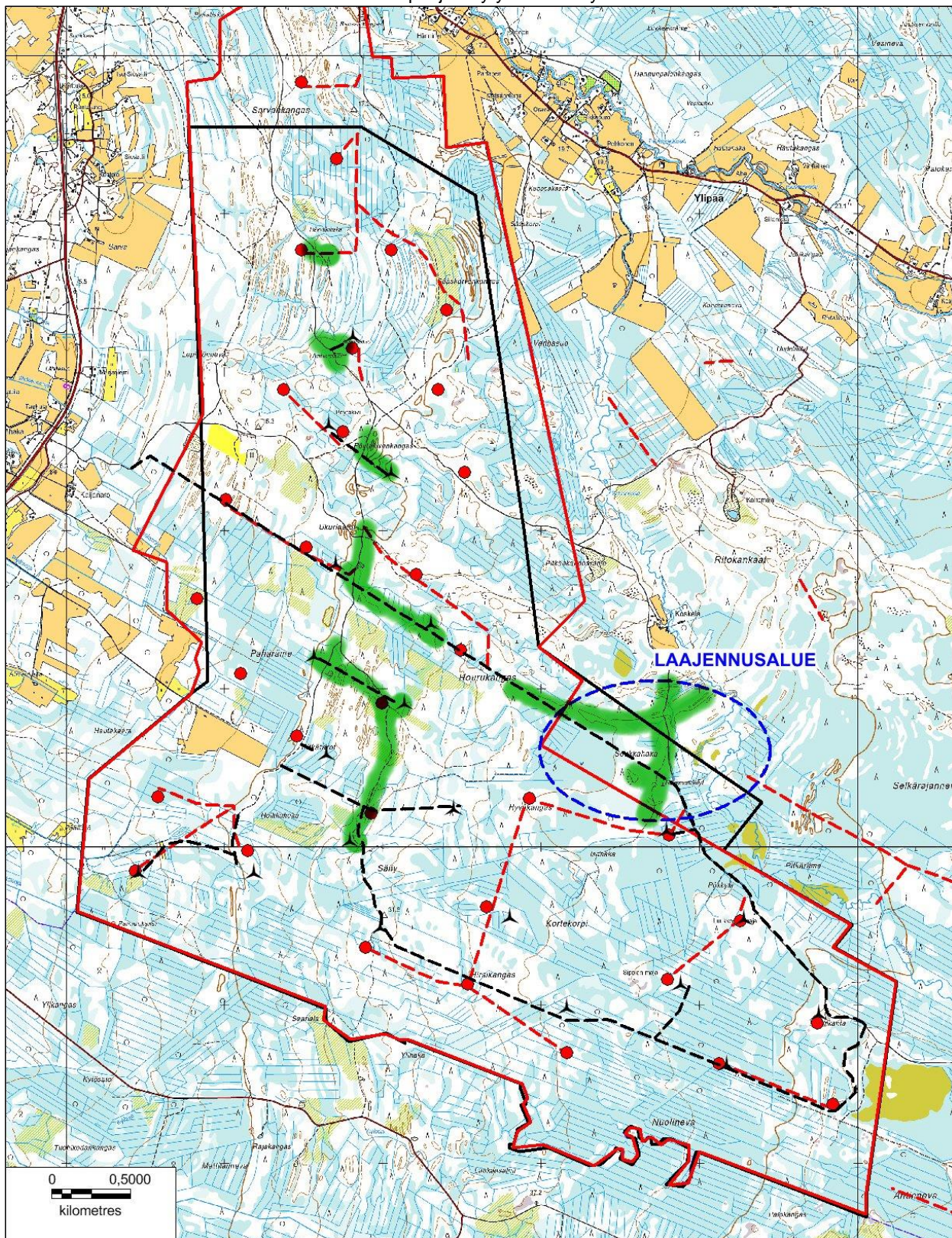
Karttopohja Pöyry Finland Oy

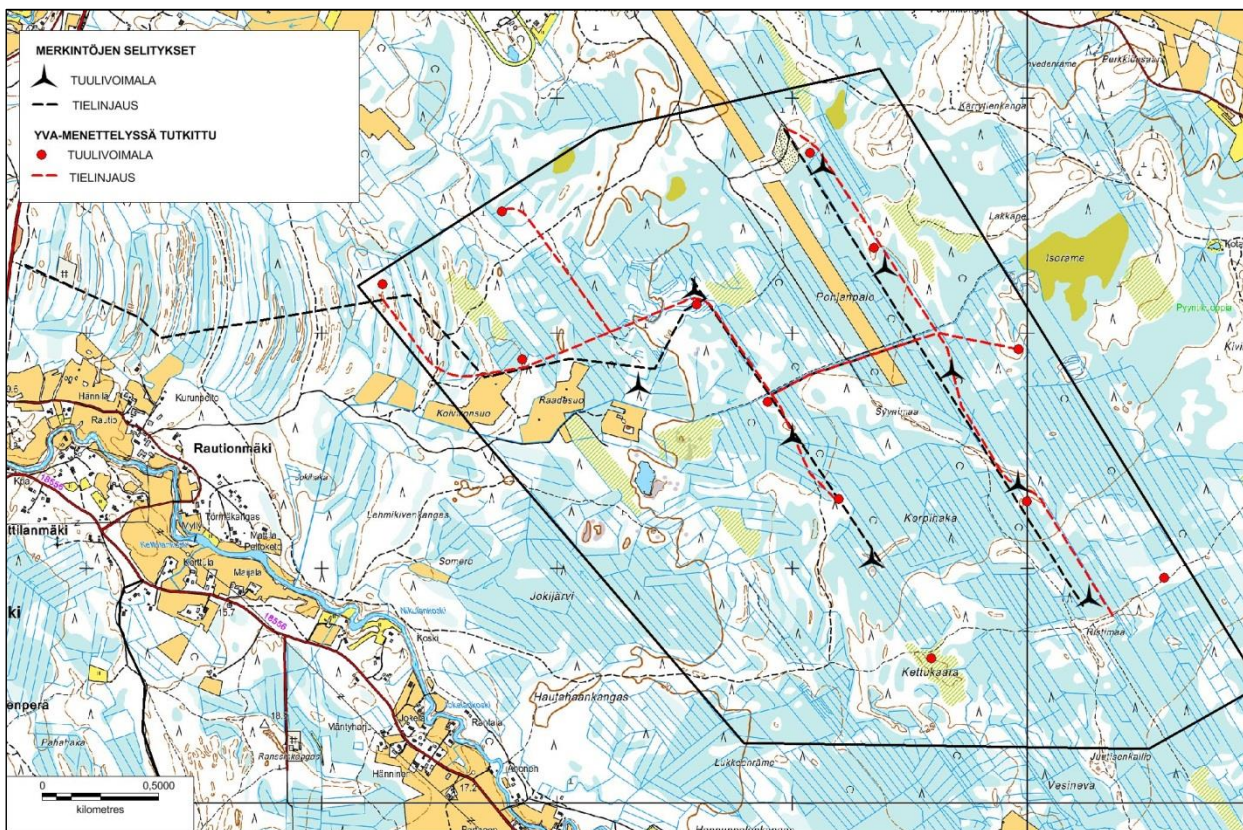
Vihreällä merkitty tutkitut alueet. Muuttuneet voimalapaikat merkitty mustalla kolmisakaralla ja uudet (verrattuna v. 2011 suunnitelmaan) huoltotie/sähkönsiirtolinjat mustalla katkoviivalla.

Sarvakangas

Karttopohja Pöyry Finland Oy

Vihreällä merkitty tutkitut alueet. Muuttuneet voimalapaikat merkitty mustalla kolmisakaralla ja uudet (verrattuna v. 2011 suunnitelmaan) huoltotie/sähkönsiirtolinjat mustalla katkoviivalla.

Alueen muuttuneet voimalapaikat ja tielinjat sijaitsevat suossa tai maastoissa jotka katsottiin v. 2011. Alueella ei käyty tässä inventoinnissa.

Inventointi

Tämä inventointi on v. 2011 muinaisjäännösinventoinnin (ks. luku perustiedot) täydennys. Voimalapaikkoja ja huoltotielinjoja on eräiltä osin muutettu sitten vuoden 2011 inventoinnin. Nyt tarkastettiin maastossa ne uudet voimalapaikat ja tie- ja sähkönsiirtolinjaukset joita ei oltu katsottu aiemmassa inventoinnissa. Voimalapaikat ja tielinjat jotka sijaitsevat topografisesti piirteettömissä soissa, ei tarkastettu. Ketunperän uuden hanke-alue-eräilyksen eteläosassa inventoitiin v. 2012 kaivoksen jäteveden purkuputken linjausta.

Ennen inventointia käytiin läpi aiempien inventointien lokitiedot, valokuvat ja muistiinpanot, joiden perusteella pääteltiin onko voimalapaikka tai tielinja jo aiemmin katsottu. Laserkeilausaineistosta - jota ei ollut käytettävissä v. 2011 – laadittiin alueista maastomalli josta etsittiin arkeologisesti mielenkiintoisia rakenteita. Rakennuspaikkojen lähistölle sijoittuneet ”ilmiöt” tarkastettiin maastossa. Mikään niistä ei osoittautunut arkeologisesti mielenkiintoiseksi.

Tuulipuistojen alue sijoittuu korkeustasoille joilta Pohjois- ja Keski-Pohjanmaalta on löydetty vain vähän esihistoriallisia (ja hyvin vähän varmuudella esihistoriallisiksi todettuja) muinaisjäännöksiä. Esihistoriallisten muinaisjäännösten määrä ”romahtaa” karkeasti n. 35 m korkeustason alapuolelle mentäessä ja vähenevät selkeästi jo 40 m tasolta alaspäin lähtien. Kyseisen, pronssikauden keskivaiheen merenrannan tason alapuolella suhteellisen harvalukuiset muinaisjäännökset vaikuttavat sijoittuvan nykyisten jokilaaksojen äärelle, ei muinaiselle aavan meren ”suoralle” rannalle. Lähialueelta tunnetaan kuitenkin yksi 18-20 m korkeustasolle sijoittuva rautakautinen kalmisto, Saloisten Tervakangas Leinonperässä, Sarvakankaan hankealueen pohjoispuolella. Esihistorialliset muinaisjäännökset esiintyvät Pohjanmaan muinaisilla merenrannoilla ryppäinä – keskittyminä, jotka voivat olla useiden kilometrien laajuisia alueita muinaisen

rantaviivan tuntumassa. Näiden ryppäiden välissä voi olla laajojakin, esihistoriallisista muinaisjäännöksistä lähes tyhjiä alueita tai alueita joista tunnetaan muinaisjäännöksiä vain harvakseltaan – usein nykyisten jokilaaksojen tuntumista.

Sarvakankaan laaja tuulipuistoalue sijoittuu 10-40 m korkeustasojen väliselle alueelle, pääosin alle 35 m tasoille. Alue on hyvin pienipiirteistä, pääosin suota ja soista märkää metsää, sekä hienohiekkamaaperäistä dyynikenttää. Suojaisia muinaisia lahtia, jokilaaksoja tai jokisuita ei alueella ole. Alue ei ole soveltunut maanviljelykselle ja huonosti myös karjanhoitoon. Hyviä satama- ja paikkoja ei ole. Pronssikaudella, erityisesti sen lopulla – ilmaston viilentyessä – ovat elinkeinot, elin- ja asumistavat ilmeisesti muuttuneet siinä määrin (samoin väkimäärä lienee vähentynyt) että tämänkaltaiset alueet eivät enää ole olleet asutukselle soveliaita tai haluttuja, toisin kuin kivikaudella (jolloin silloinkin on enemmän suosittu jyrkkäpiirteisempiä ja kuivempia aluetta mitä Sarvakankaan alue on).

Edellä kuvatuista syistä johtuen alueella ei ole odotettavissa sijaitsevan esihistoriallisia muinaisjäännöksiä kuin vain joitain – joka tapauksessa vähäisiä määriä jos ollenkaan. Niiden löytäminen piirteettömästä dyynikentästä on sattumanvaraista, etenkin jos niillä ei ole maanpäällisiä rakenteita. Siten on mielestäni täysin ymmärrettävää ja luonnollista se, miksi alueelta ei inventoinneissa ole löydetty esihistoriallisia muinaisjäännöksiä kuin ainoastaan Piehinginjoen varrelta, yli 40 m korkeustasoilta.

Historiallisella ajalla alue on ollut takamaata. Alue on kuivan maan osalta soveltunut tervan ja hiilen polttoon. Samankaltaista dyynikenttä- ja hiekkamaa aluetta on seudulla yllin kyllin joten toiminta on voinut hajaantua laajalle alueelle ja seudulle, jolloin esim. tervahautojen tiheys ei ole suuri ja nekin voivat keskittyä alueille joille on helpompi pääsy, teiden ja polkureittien läheisyyteen. Periaatteessa alueella voisi olla pyyntikuoppahankaita. Ne on kuitenkin suhteellisen helppo havaita, eikä niitäkään suinkaan ole joka paikassa ja kaikilla vastaavilla alueilla. Laserkeilausaineiston perusteella alueella ei ole juurikaan tervahautoja ja hiilimiiluja, eikä myöskään ainakaan suurikuoppaisempia pyyntikuoppahankaita.

Verrattuna aiempiin vastaavan kaltaisiin inventoimiimme alueisiin, Raahen eteläisten tuulipuistojen ”suhteellisen vähäinen” muinaisjäännösmäärä ei ollut yllätys, se on aivan tavanomainen ja normaali enkä näe siinä mitään poikkeavaa tai merkillistä. Kyse on siis (paikan päällä maastossa tehdyn) tutkimuksemme tuloksesta joka mielestäni on hyvin perusteltu.

Edellä sanottu koskee sellaisenaan myös Raution aluetta, joka sijoittuu 15-25 m korkeustasoille.

Ketunperän alue poikkeaa topografisesti edellisistä. Alue on edellisiä alueita jyrkkäpiirteisempää, muinaista saaristoa. Alue sijoittuu 15-35 m korkeustasoille. Alueelta tunnetaan yksi tuhoutunut mahdollinen rökkiökohde, jonka rökkiöluonne ja ihmistekoisuus voidaan kyseenalaistaa. Alueen maaperä on hyvin kivikkoista, hienoaineksista moreenia. Ainoastaan navettakankaan eteläreunamilla havaitsimme siellä täällä vähäkivisempää maastoa joka voisi paremmin soveltua pyyntikulttuurin asuinpaikaksi. Sieltä emme kuitenkaan mitään löytäneet. Esihistoriallisen, maanalaisen muinaisjäännöksen löytäminen alueelta on hyvin hankalaa – jos niitä siellä ylipäättäen on. Maaperästä johtuen myös tervanpolto on alueella ollut vähäistä, todennäköisesti olematonta. Edellä sanottu käsitys alueesta perustuu siis arkeologiseen tutkimukseen ja tietämykseen. Navettakankaan eteläpuolinen Jylkännevan alue on suota jossa pienipiirteisiä hiekkamorenienkankaita ja jokunen fossiilinen dyyni. Alueella on yksi tervahauta., joka kirjattiin v. 2012 inventoinnissa (Jylkänkangas, mjrek 1000020972). Maastokartalle merkityjä kahta muuta tervahautaa ei havaittu (ks.selostus jäljempänä).

Tuulipuistojen aluetta on tutkittu usean hyvin kokeneen arkeologin toimesta mielestäni riittävästi ja tehokkaasti. Käytössä on ollut "oikea" maastoauto, joten kulkeminen alueella on tapahtunut nopeasti (kävelyyn verrattuna) sen lähes joka kolkkaan. Kahden tai kolmen henkilön voimin logistiikka on voitu suunnitella ja myös toteuttaa tehokkaaksi ja joutuisaksi. Maastotyöhön käytetty ja aika ja resurssit ovat siten olleet varsin riittävät ja ammatillisesti järkevästi kohdistettuja. Mielestäni tuulipuistohankkeen tiimoilta ei ole mitään perusteltua syytä inventoida näitä alueita enempää, ellei tietoon tule jotain uutta, relevanttia ja "kouriintuntuvaa" tietoa jostain tietyistä maastonkohdasta.

Porvoo 8.12.2013

Timo Jussila

Muinaisjäänös

RAAHE JOUTTIMÄKI SW

Mjtunnus:

Laji: kiinteä muinaisjäänös (alustavasti)

Ajoitus: ajoittamaton

Laji: tunnistamaton: kuoppa

Koordin: N: 7166 024 E: 383 099 Z: 22 ±1 m

X: 7166 898 Y: 2526 855

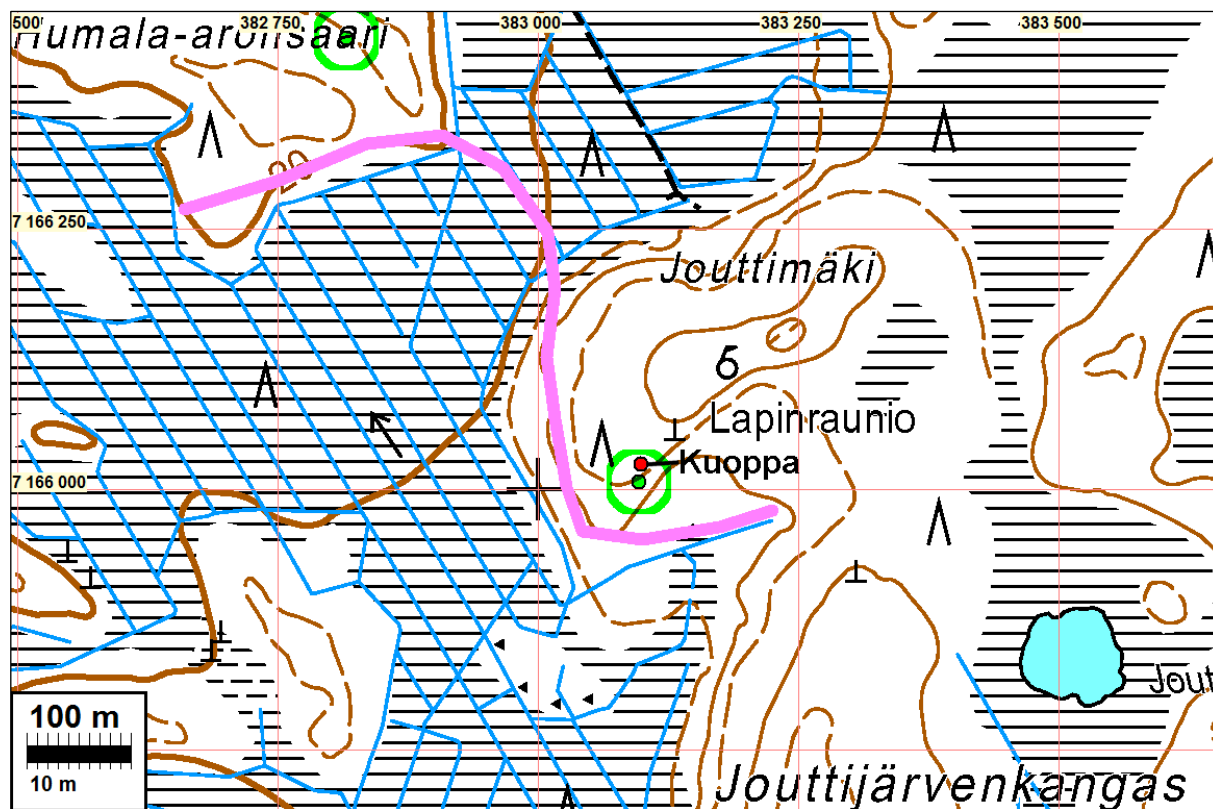
P: 7169 025 I: 3383 224

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2013 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Raahen keskustan kirkosta 10,7 km etelään.

Huomiot: Paikalla on metsämaassa pyöreähkö kuoppa jonka halkaisija n. 3 m ja syvyys n. 60 cm. Kuopassa on vanha kanto ja siihen tehdyssä koekuopassa havaittiin podsolmaannos. Kuopassa ei ollut hiiltä eikä nokea - ei siis ole hiilihauta. Kuopan funktiota ja ajoitusta ei tiedetä, mutta maannoksen perusteella se on vähintäänkin yli 100 v. vanha ja ihmistekoinen. Lähistölle - kiviseen moreenimaahan - tehdyissä koekuopissa ei havaittu mitään mainittavaa. Kuoppaa on syytä alustavasti pitää muinaisjäänöksenä.

Kuoppa on suunnitellulla voimalapaikalla, voimalan keskipisteestä vajaa 20 m pohjoiseen. Kuopan suojelu- ja tutkimusarvo (funktio ja ajoitus) on syytä selvittää ennen voimalan rakentamista.

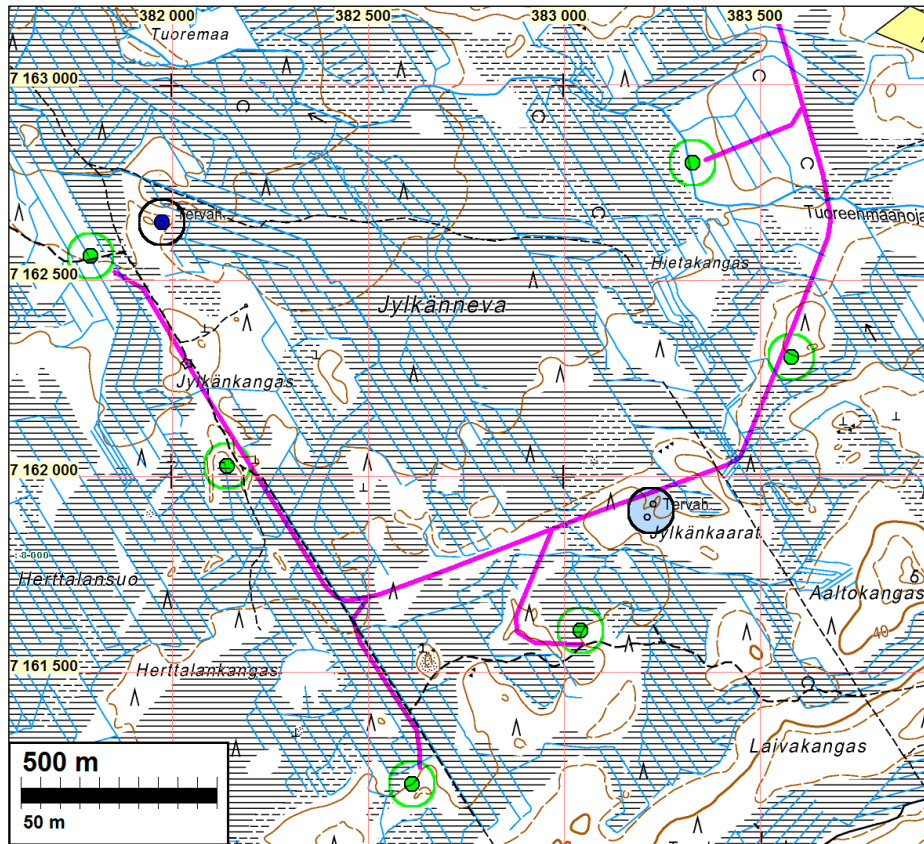
Voimalapaikka merkitty vihreällä. Havaittu kuoppa punaisella pallolla. Huoltotielinjaus sinipunaisella. Karttaan merkitty lapinraunio on tuhoutunut ja voidaan myös epäillä, onko kyseessä ollut lapinraunio (mjrek 678010028).

Lapio pystyssä kuopan pohjalla

Jylkännevan tervahaudat

Maastokartalle on Jylkännevalle merkitty kaksi vierekkäistä tervahautaa (ks. alla). Maastossa niitä ei kuitenkaan havaittu. Niitä ei erota myöskään laserkeilausaineistosta.

Voimalapaikat vihreällä, huoltotiet sinipunaisella, Jylkänkankaan tervahauta ylh. vas. sininen pallo. Jylkänkaaralle (keskellä hieman alh. ja oik.) on merkitty tervahautoja joita ei löydetty.

Kartalle merkittyjen tervahautojen maasto on fossiilista dyynikenttää. Kyseisen alueen metsä on hakattu ehkä n. 10 v. sitten ja siellä kasvaa nyt varsin tiheä nuori männikkö. Alue on aikoinaan melko raskaasti käsitelty - laikutettu ja aurattu, metsäkoneet runnelleet maaperää. Tervahautojen kohdalla dyynissä on "koloja" ja laakeita painanteita. Niitä en tervahautoiksi olisi arvellut enkä sellaisena nähnyt, mutta nyt katselin niitä sillä silmällä, että voisivatko sellaisia kuitenkin olla. Vanhoissa osin vielä paljaisissa laikuissa ei kuitenkaan ole hiihen hippuakaan. Tein joitain koe-kuoppia paikalla mutta mitään tervahautaan viittaavaa en havainnut. Yleensä tervahautojen kohdalla, jos niitä on runneltu tai hävitetty, on runsaasti nokista ja hiillistä maata. Nyt ei hippuakaan. Kartalle merkittyjen tervahautojen kohdalla ei tervahautoja nyt ole.

"Tervahautapaikkka":

